

Sorular Cevaplar

1- Şirketin Süresi

2- Açık Artırma İle Satış

Hanin İşlem

Sorular:

es Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakâtuh

Nasılsınız Değerli Şeyhimiz, Celil Âlimimiz? Allah'tan en güzel halde olmanızı temenni ederim.

Birinci sorum şudur: Önceden bir yıl olmak üzere belirlenmiş ve üzerinde anlaşılmiş bir süresi olduğu halde ortak istediği zaman şirketten ayrılabilir mi? Biraz ayrıntılı ve delilleri birlikte olursa güzel olur. Allah Subhânehu ve Teâlâ sizi korusun.

İkinci sorum şudur: Kamuya açık, açık artırma ihaleleri düzenleniyor. İhalelerde bazı şirketler aşırı artırıyolar. Hatta en üst limit orijinal fiyatın kat kat üstünde oluyor. Bu da bazı şirketlerin zarar etmesine yol açıyor. Şeriata göre bir şirketin kimi zaman rakip şirketin zararına, kimi zaman da iflasına yol açacak derecede fiyatı artırması caiz midir? Biraz ayrıntılı ve delilleri birlikte olursa güzel olur. Allah Subhânehu ve Teâlâ sizden razı olsun.

Üçüncü sorum şudur: Aşırı artırmayı önlemek için kamuya açık veya kapalı ihaleler yapılmadan önce ihaleye katılan şirketler aralarında anlaşılıyorlar. Yani bazı şirketler, aralarında rekabet veya fiyatta fazla artış olmaması için bazı ihalelere girmeyerek ihaleyi bazı şirketlere veriyorlar. Şirketler arasında dağıtılan ihalenin ve bu ticari işlemin hükmü nedir? Biraz ayrıntılı ve delilleri birlikte olursa sevindirir. Allah Subhânehu ve Teâlâ mükâfatınızı artırsın.

Soruların çokluğu ve uzunluğundan dolayı sizden özür diliyorum. Sizin sorumluluklarınızın boyutunun farkındayım. Allah yar ve yardımcınız olsun, sizin ellerinizle fetihler ve zaferler nasip eylesin. Efendimiz Muhammed Mustafa Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e nasıl nusret vermiş ve hazırlamış ise size de öyle hazırlasın. Sizi İslam'ın bekçiliğinde daim eylesin.

Cevaplar:

Aleykum'us Selam ve Rahmetullahi ve Berakâtuh

Birincisi: Şirketin süresi hakkındaki sorunuza gelince:

1- Şirket sözlükte biri diğerinden ayırt edilmeyecek şekilde iki ve üstü payın birbirine karıştırılması anlamına gelir. Şeran ise şirket, kar amacıyla finansal bir işi yapmak üzere anlaşan iki veya daha fazla kişi arasında yapılan sözleşmedir. Şirket sözleşmesi, tüm diğer sözleşmeler gibi kabul ve icabı birlikte gerektirir. İcap, birinin diğerine seni şu işte ortak ettim, diğerinin de bunu kabul ettim demesidir. Ama sözleşme bir şey üzerinde ortaklık manasını içermesi şarttır. Şirket, caizdir, çünkü Rasûl Sallallahu Aleyhi ve Sellem, insanlar şirketler ile uğraşırken gönderildi. Rasûl Sallallahu Aleyhi ve Sellem bu durum üzerinde onları onayladı. Rasûl Sallallahu Aleyhi ve Sellem tarafından insanların şirketler ile muamelelerinin onaylanması, onların caiz olduğuna dair şeri bir delil olur. Ebu Davud, Ebu Hurayra'dan rivayet ettiğine göre Allah Subhânehu ve Teâlâ şöyle buyurdu: **"Ortaklardan biri arkadaşına hıyanet etmediği sürece, ben iki ortağın üçüncüsüyüm. Ama birisi diğerine hıyanet edince aralarından çekilirim."**

2- Şirket sözleşmesinde sürenin belirtilmesi ve şirketin oluşması için süre zorunlu değildir. Aksine şirket oluşur, süre sınırlanmadığı zaman şirketin oluşmasında örneğin kiralama gibi belirsizlik [cehalet] söz konusu olmaz. Zira süre belirtilmediği zaman kira sözleşmesinde belirsizlik olur. Onun için kira sözleşmesi, ancak sürenin belirtilmesi ile oluşur. İster süre, günlük, aylık ve yıllık olarak ayrı belirtilsin, isterse aynı işe bağlantılı olarak belirtilsin fark etmez. Örneğin duvar inşa etmek veya kuyu kazmak üzere ücret sözleşmesi yapmak gibi. Burada süre işin bitirilmesi ile bağlantılıdır.

3- Şirketin feshedilmesi, her bir ortağın isteğine bağlıdır. Ortaklar, belirli bir iş üzere sözleşme imzalarlar. Diledikleri zaman da o şirketi feshederler. Ekonomik Sistem kitabında şirketin feshedilmesi ile ilgili şöyle geçmektedir: “Şirket, şeran caiz olan akitlerdendir. Şirket iki kişiden oluşuyorsa ortaklardan birinin ölümü veya aklını yitirmesi veya sefihliğinden dolayı hacr altına alınması (tasarruftan men edilmesi) veya taraflardan birinin feshetmesiyle şirket bozulur. Çünkü şirket, caiz olan bir akitir. Dolayısıyla böylece vekâlet gibi bozulur. Ortaklardan biri ölür ve reşit olan bir varisi varsa şirketin başına geçme hakkı vardır ve ortağı ona tasarruf izni verir Şirketin taksim edilmesini talep etme hakkı da vardır. Ortaklardan biri şirketin feshini talep ederse, diğer ortağın onun talebine icabet etmesi gerekir. Birçok ortağın bulunduğu bir şirkette ortaklardan biri şirketin feshini talep eder ve diğer ortaklar da şirketin devam etmesini isterlerse şirket feshedilir ve geriye kalanlar arasında şirket yenilenir. Ancak feshetme hususunda mudarebe şirketi ile diğer şirketler arasında fark vardır. Zira mudarebe şirketinde çalışan kişi, şirketin satılmasını ve sermaye sahibi taksim edilmesini talep ederse çalışanın talebine icabet edilir. Çünkü çalışan kişinin kârda hakkı vardır. Kâr ise ancak satışla ortaya çıkar. Fakat diğer şirket türlerinde ortaklardan biri şirketin taksim edilmesini ve diğeri satılmasını talep ederse satılması talebine değil taksim edilmesi talebine icabet edilir.”

İşte süre değil de şirketin oluşmasında benimsediğimiz görüş budur. Çünkü süre, şirket sözleşmesinin sıhhati için gerekli değildir.

4- Şirkette süre belirtilmiş ise, fakihler bunda ihtilaf ettiler. Sen, bu meselede içtihadına güvendiğin herhangi bir müçtehidin görüşünü taklit edebilirsin. Sana bu meselede kabul gören bazı müçtehitlerin görüşlerini aktarayım:

- Hanefi ve Hanbelilere göre mudarebe şirketinde zaman belirlemek caizdir. Yani mudarebe şirketi için süre belirtilir. Zaman sona erdiğinde, şirket de son erer.

- Maliki ve Şafiiler ise mudarebe şirketinde zaman belirlenmesini kabul etmezler. Çünkü Maliki'lere göre mudarebe şirketinde zaman belirtilmez. Ortaklardan her biri, istediği zaman şirketten ayrılabilir. Çünkü zaman belirlemek Şafiilere göre bedenle çalışan üzerinde baskı oluşmasına yol açar. En-Nevevi, er-Ravda adlı eserinde “Kiraz’da yani mudarebe şirketinde sürenin belirtilmesi kabul edilmez.” dedi.

İkincisi: Müzayede satışa hakkındaki sorunuza gelince:

1- Müzayede satışı, caizdir. Yani satıcı malını alıcılara arz eder ve en yüksek fiyatı verene satar. Bunun delili şudur: İbn Mace, Enes ibn Malik’ten rivayet ettiğine göre

أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْأَلُهُ فَقَالَ: لَكَ فِي بَيْتِكَ شَيْءٌ؟ قَالَ: بَلَى، جُلُسْتُ نَلْبِسُ بَعْضَهُ وَنَبْسُطُ بَعْضَهُ وَقَدْ خُشَّ نَشْرَبُ فِيهِ الْمَاءَ، قَالَ: ائْتِنِي بِهِمَا، قَالَ: فَأَتَاهُ بِهِمَا، فَأَخَذَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ: مَنْ يَشْتَرِي هَذَيْنِ؟ فَقَالَ رَجُلٌ: أَنَا أَخَذُهُمَا بِدِرْهِمٍ، قَالَ: مَنْ يَزِيدُ عَلَي دِرْهِمٍ مَرَّتَيْنِ ائْتِنِي بِهِمَا، قَالَ رَجُلًا: أَنَا أَخَذُهُمَا بِدِرْهِمَيْنِ، فَأَعْطَاهُمَا إِيَّاهُ وَأَخَذَ الدِّرْهِمَيْنِ فَأَعْطَاهُمَا الْأَنْصَارِيَّ سَلَمَةَ عَهِدَ مِنْهَا قَالَ رَجُلًا: أَنَا أَخَذُهُمَا بِدِرْهِمَيْنِ، فَأَعْطَاهُمَا إِيَّاهُ وَأَخَذَ الدِّرْهِمَيْنِ فَأَعْطَاهُمَا الْأَنْصَارِيَّ سَلَمَةَ عَهِدَ مِنْهَا قَالَ رَجُلًا: أَنَا أَخَذُهُمَا بِدِرْهِمَيْنِ، فَأَعْطَاهُمَا إِيَّاهُ وَأَخَذَ الدِّرْهِمَيْنِ فَأَعْطَاهُمَا الْأَنْصَارِيَّ سَلَمَةَ عَهِدَ مِنْهَا

“Ensar’dan biri Nebî SallAllahu Aleyhi ve Sellem’e gelip ondan bir şeyler istedi. Nebî SallAllahu Aleyhi ve Sellem “Evinde hiç bir şey yok mu?” diye sorunca, adam “Evet, bir çul var, bir parçasını giyiyoruz, bir parçasını da seriyoruz ve bir de su içtiğimiz kap var.” cevabını verdi. “Onları bana getir” buyurdu. Adam onlara getirdi. Rasûlullah SallAllahu Aleyhi ve Sellem çul ile kabı eline aldı sonra “Kim bunları satın alacak?” diye sordu. Bir adam “Ben onları bir dirheme alırım” dedi. Nebî SallAllahu Aleyhi ve Sellem iki üç defa “Kim arttıracak? Artıran yok mu?” buyurdu. Bir adam “Ben onları iki dirheme alırım.” dedi. Nebî SallAllahu Aleyhi ve Sellem de onları ona verdi ve iki dirhemi alıp o Ensar’dan olan adama verdi.”

2- Ama bu satışta en-Neceş, yani satın almak için değil de daha yüksek bir fiyata satın almaları için başkalarını kandırmak amacıyla fiyat artışı yapmak caiz değildir. el-Buhari Said ibnu’l Museyyeb’ten rivayet ettiğine göre Ebu Hurayra şöyle dedi: Rasûlullah SallAllahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: **“Birbirinizin fiyatları kızıştırarak neceş yapmayın [alışverişte birbirinizi aldatmayınız]”** Ayrıca İbn Ömer’den rivayet edildiğine göre النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّجَّاشِيِّ “Nebî SallAllahu Aleyhi ve Sellem neceşten nehyetmiştir.” Neceş, malın fiyatını artırmaktır, ama satın almak için değil. Yani malı almak istemeyen kimse tarafından malda pazarlığı kızıştırmak için artış yapılmasıdır. Kişi birinin verdiği miktar üzerine artırmazsa, aynı değerde olacağını düşünür ve böylece gurura kapılır, kandırılır ve malı satın almak için artırır.

3- Ayrıca ürün fiyatını düşürmek için aralarında alıcıların anlaşmaları da caiz değildir. Alıcılar, en düşük fiyattan daha fazla fiyat vermemek ve arttırmamak üzere anlaşılır. Böylece satıcı daha fazla ödeyen bir alıcı bulamadığı için ürününü düşük fiyata satmaya zorlanır. Genellikle tacirler, teklif edilen fiyatı arttırmamak karşılığında kendilerine para veren bir tacir ile anlaşılır. O tacir

ürün için ucuz fiyat teklif eder, tacirler de anlaşmaya göre onun fiyatından daha aşağı teklif sunarlar. Dolayısıyla ürün sahibi teklif edilen en ucuz fiyata malını tacire satar. Çünkü anlaşmaya göre tüccarlar daha düşük fiyat teklif etmişlerdir. Bu, aldatma ve dolandırıcılıktır. İbn Hibban Sahihinde Abdullah'tan rivayet ettiğine göre Rasûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا، وَالْمَكْرُ وَالْجِدَاعُ فِي النَّارِ **"Her kim bizi aldatırsa bizden değildir. Kurnazlık ve aldatma cehennemdedir."** İshak ibn Rahuveyh Müsned'inde Ebu Hurayra'dan rivayet ettiğine göre Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: الْمَكْرُ وَالْحَدِيثُ فِي النَّارِ **"Kurnazlık ve aldatma cehennemdedir."** el-Bezzar da Müsned'inde rivayet ettiğine göre إن الله سبحانه ينهى عن بخس الناس أشياءهم **"Allah Subhânehu ve Teâlâ insanların mallarını eksiltmekten nehyetmiştir."** Alıcılar, ürün sahibini aldatıp malı ucuza kapatmak için ürünün değerini düşük gösterirler. Allah Subhânehu ve Teâlâ şöyle buyuruyor: وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ **"İnsanların eşyalarını eksiltmeyin."** [Hud 85] Kurtubi bu ayetin tefsirinde şöyle der: **"el-Behsu"** [التَّخَسُّنُ] **"İnsanların eşyalarını eksiltmeyin."** [Hud 85] **"el-Behsu"** eksiltmek demektir. Bu da malı kötölemek ve değersiz göstermek veya değeri konusunda aldatmak, tartıda sahtekârlık yapmak ve azaltmak yoluyla olur. Tüm bunlar, malı batıl yolla yemek kategorisine girer."

Bu nedenle tüccarlar, ürünü ucuz fiyata filan kişi alacak diye kendi aralarında anlaşılır, o filan kişi de satın almak istediği fiyattan daha yüksek fiyat vermemeleri için onlara para teklif ederse, diğer bir deyişle tüccarlar, para karşılığında o kişinin satın almak istediği fiyattan daha düşük bir fiyat teklif ederlerse, bu işlem haramdır. Çünkü bu işlem, ucuz bir fiyata ürününü satması için mal sahibini aldatmak bölümüne girer. Bu tacirin diğer tüccarlardan aldığı para haramdır.

Kardeşiniz Ata İbn Halil Ebu Raşta

Facebook sayfasının linki:

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=220629058105179>

H.12 Rabiü's Sâni 1435

M.12 Şubat 2014